

Collegii Disputatorii Theses Morales Philosophicas

Disputatio III :

Rostochii: Typis Nicolai Schwiegerovii, [1713]

<http://purl.uni-rostock.de/rosdok/ppn1002663059>

Band (Druck) Freier Zugang

RU phil. Februar 1713

Aepinus, Franc.Alb.

1b

Q. D. B. V.

COLLEGII DISPUTATORII

THESES MORALES PHILOSOPHICAS

exhibentis

DISPUTATIO III.

Qvam,

PRÆSIDE

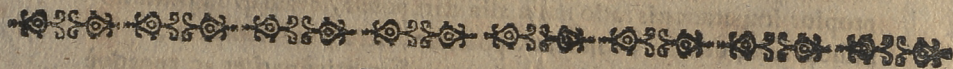
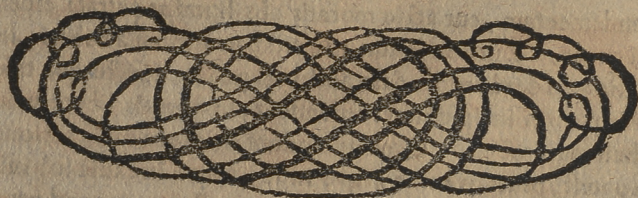
FRANCISCO ALBERTO
ÆPINO,

PH. & TH. D. LOG. PROF. DUC. PUBL.

D. FEBRUARII, ANNO MDCCXIII.

ventilationi expositurus est

JACOBUS ~~Dörcks~~ / *Gustrov.*
Ph. & J. U. St.

ROSTOCHII,

Typis NICOLAI SCHWIEGEROVII, Amplissimi
Senatus Typographi.

(1713)

THESIS I.

QVemadmodum nulla alia Scientia est, quæ non conclusiones suas ex certo aliquo atque proprio ei principio probet, cum alioquin ne nomen quidem Scientiæ sustinere posset; ita etiam Philosophiæ Moralis partes, Ethicam puta atque Politicam, quatenus Scientiæ sunt, suum proprium atque certum habere principium, necesse est. Idque jus Naturæ primariò esse dicimus, quancquam aliàs etiam in Ethica rationalis consuetudo, & in Politicâ, præsertim speciali, leges positivæ suam vim habeant. Non autem jus Naturæ Ethicam præsupponit, quasi ex hac illud efformandum, aut efformatum esset. Nam quodlibet principium conclusionibus naturâ prius ac notius esse debet, id quod de Ethica respectu juris Naturæ nullatenus dici poterit. Est enim jus Naturæ Ethica universalius, necposito jure Naturæ, statim ponitur Ethica, ut potius è contrario, positâ Ethicâ, non possit non poni jus Naturæ. Multo magis id de Politicâ dicendum, utut fatendum sit, quæ Politicæ sunt considerationis, non directè, sed reductivè tantum ad jus Naturæ pertinere. Civitates enim à Natura non esse, ducimus: posteaquam autem alias ob causas introductæ sunt; jus Naturæ de illis disponit, præscribendo, quid in civitatibus justum sit, quidve injustum, cum generaliora præcepta sic ad specialius negotium applicantur. Neque tantum hæc apud nos Aristotelis valet autoritas, ut ejus in sententiam ruamus, quando, hominem naturâ animal politicum esse, pronunciat, siquidem, non quis dixerit, sed quibus ex rationibus sit dictum, attendere Philosophum decet.

THESIS II.

Fundamentum, cur actio moralis abs homine patrata eidem jure imputari queat, i. e. ut non solum actionis patrata causa haberi, sed etiam ad rationem de eâ reddendam adstringi possit, effectusque talem actionem sequentes in ipsummet redundant; in agentis liberâ voluntate quærendum maximè est. Qvemadmodum enim pro causa actionis haberi non potest, penes quem ea neque in se, neque in causâ suâ fuit; ita propior imputationis ratio nulla alia dari potest, quam quod penes hominem fuit, ut actio, cujus ratio poscitur, fieret, vel non fieret. Ut adeò a voluntate liberâ ad imputationem affirmativè pariter ac negativè concludendum sit, idque quasi indemonstrabilis ac per se notæ veritatis seu primarii axiomatis loco sit supponendum. Etenim si non liberè agent

rent

rent homines, Leges omnes, omnes adhortationes, dehortationes, præmiorum promissiones, pœnarum comminationes frustraneæ forent. Imò in tantum id comprobatum omnibus est, ut nullam fermè aliam aut efficaciorẽ allegare excusationem se posse homines putent, quam quod ipsorum in potestate ac arbitrio non fuerit, aliquid factum vel non factum esse. *Conf. HENR. MORI Enchirid. Etb. Lib. III. Cap. I. §. 13.*

THESIS III.

Ex quo consequitur, quod, quæ quis coactè patitur aut agit, eidem imputari non possint. Potest autem coactio duplici modo fieri: vel cum quis valentior alterius membra per violentiam ad aliquid agendum vel patiendum applicat, à quo alias abhorret; vel cum quis potentior grave aliquid malum cominùs alteri intentat, illudque inferendi vires habet, nisi aliquid agat vel patiat, quod acturus aut passurus alias non esset. De prioris generis coactione dubium non est, quin imputationem tollat, quia tali in casu coactus nudi objecti aut instrumenti vicem gerit. De posteriori verò dubium movet *TITULUS Observat. ad Puffendorf. de Off. Hom. & Civ. Lib. I. Cap. I. §. 24.* quia incoacto est aliqua voluntas, unde nulla appareat ratio, cur hic à regulâ de actionibus voluntariis imputandis sit facienda exceptio. Ast videntur heic diversæ circumstantiæ considerandæ esse. Vel enim invito injungitur à potentiore, cui simul jus imperandi est, nuda executio actionis, quæ ab ejus persona non abhorret, quamque suo malo ita redimere non potest, ut non etiam ab aliis peragenda sit: & tum agenti imputari non potest, cum & sic merum instrumentum sit. Vel injungitur actio, quæ agenti sit propria, aut ab eo, cui nullum in alterum jus est: tum melius est pati malum, quam agere, & agenti actio, sed tamen cum aliquo moderamine, imputabitur.

THESIS IV.

Officia hominis erga seipsum, quantum ad ipsam personam ejus immediatè spectatam attinet, versantur circa illius animam atque corpus, tanquam duas essentielles & constitutivas hominis partes. Quoniam verò anima principalis ac potissima hominis pars est, utpote per quam homines sumus: idèò & illius potissima est cura gerenda, adèò quidem, ut, licet aliàs ordinariè neutra pars cum alterius damno ac detrimento colenda sit, (nam corpus non minùs ac anima essentialis hominis pars est) si tamen casus evenerit, quo alteri cedere alteram oporteat, culturæ animæ, utut cum detrimento corporis, potior habenda sit ratio. Anima namq; principalis, corpus minùs principalis hominis pars est: partem autem potiore, quam sequiorem, minùs negligi debere, ipsa ratio dicitur. C 2 TH.

THESIS V.

Juramentum in se spectatum nullam peculiarem aut novam obligationem introducit, sed obligationem sive expressam sive præsumptam jam præsentem magis confirmat, & quasi arctiorem reddit. Quodsi igitur causæ, unde enascitur obligatio, cessant, aut talia obveniunt, quæ consensus hominis, quem ad inducendam obligationem liberum & ultro-neum esse oportet, impediunt, juramenti quoque nulla vis aut efficacia erit. Quamobrem non obligant juramenta dolo malo elicita, nisi quis cognito etiam dolo juraturus fuisset. Equiparatur enim tale juramentum, propter absentiam veri consensus, actioni invitæ: invita autem actio moraliter pro non-actioe habetur, idemque est, ac si juratum planè non fuisset. Neque impleri opus est juramenta injusto metu extorta. Nam & hic non adest ultro-neus consensus, nec alteri jus est, quo jusjurandum postulare eoq; mediante obligationem imponere possit. Omnium minimè servanda sunt juramenta de rebus illicitis præstita. Est quippe juramentum de rebus illicitis illicita actio, quæ pro non-actioe moraliter æstimetur, oportet. Et servando tale juramentum duplex committeretur peccatum, unde Regula: malè jurata pejus servantur. Tandem nec ad physicè impossibilia obstringere juramenta possunt, cum impossibilium nulla detur obligatio, imò tale juramentum actio inanis sit atque frustranea. Confer. de his *PUFENDORFIUS* Lib. I. de Off. Hom. & Civ. Cap. XI. & Lib. IV. de jur. Nat. & Gent. Cap. 2.

THESIS VI.

Hominem ut modestiæ studeat obligari, eandemque socialitati quam maximè convenire, quilibet in semet ipso deprehendet, cum Natura cuilibet delicatam quandam sui implantaverit æstimationem, cui si quid detrahatur per contemptum, à superbiâ proveniente, non minùs sæpè commoveri solent, quam si corpori aut rebus noxa infertur. Unde qui æquales secum omnes æstimant, aliisque eadem permittunt, quæ sibi, ad societatem maximè idonei sunt; qui autem plus, quam aliis tribuunt, honoris sibi arrogant, nullo licet præ reliquis eximio jure pollentes, insociabiles planè existunt. Interim honores ambire & accipere non penitus prohibetur per modestiam, quin illud utile nonnunquam sit societati humanæ sive directè sive indirectè. Quandoquidem enim, præsertim in civitatibus, dignitatis gradus cum muneribus aliisque statibus conjuncti sunt, quos honores comitari solent, talia verò munera ambire & obire, aut in tali statu esse licitum est, nec minùs & honores

honores iis adjunctos ambire ac recipere licet, imò & necessarium est, cum expleri talia munera, aut status talis servari sine autoritate ac honore non possint. Interim modestus honores non quærit ex talibus bonis, quæ ejus in potestate non sunt, sed à DEO, Naturâ, aut fortuna ipsi tributa, utpote formæ elegantia, corporis robore, ætate florida, ingenii vigore, eruditione, divitiis, natalium splendore, generis nobilitate, hisque similibus. Agnoscit quippe, nihil in homine quidquam esse, cur laudari ac honorari debeat, præter virtutem, quâ contentus de fortunæ casibus vulgiqve opinione parum sollicitus est. Fundamentum itaque honoris accipiendi unicum reputat virtutem & provenientia ex eadem in societatem humanam præclara facinora, imò & his eundem promereri nititur, ad quæ & alioquin quilibet obligatur, quæque propterea cum ignoti nulla cupido, ut aliis innotescant, prudenter citraque jactantiam propriamve laudem, (ut tamen dotes suas laudesque justo plus extenuare non teneatur) efficere licet. Unde & honestam famam, in quantum ea honestarum actionum & præclarorum moliminum vel medium est vel occasionem dat, parare, paratam, vitata omni mali specie, servare & contra obtreptiones atque calumnias, si præclaris ejus moliminibus impedimento futura sunt, defendere homo tenetur. Qui enim ad præclara molimina, tanquam ad finem, obligatur, is non minus ad honestam de se famam excitandam & tuendam obligatur, quatenus ea vel medium est ejus finis, vel occasionem illi dat. Quodsi verò calumniæ ac criminationes parum vel nihil obfutura sunt moliminibus nostris, easdem retundere supervacaneum foret, id quod etiam ne modo illicito ac parum necessario vanoqve fiat, cavendum quam maxime est.

THESIS VII.

Rerumpublicarum rectarum tres esse species sive formas, ex Politicis notissimum est, videlicet: *Monarchiam*, quando summa in Civitate potestas est penes unum; *Aristocratiam*, quando summa in Civitate potestas est penes Optimates; *Democratiam*, vel si mavis, *Politiam*, quando summa in Civitate potestas est penes Populum. Etiam si autem hodierno tempore vix invenire liceat puræ Democratia exempla; nullum tamen dubium est, quin ea antiquissima Rerumpublicarum species sit, ex quâ deinde temporis tractu Aristocratia & Monarchia enata. Vix enim ac ne vix quidem credibile esse videtur, homines naturalem suam libertatem primitus ita deseruisse eademque se abdicasse eum in modum, ut ne quidem aliqua ejusdem vestigia inter ipsos ulterius cernerentur.

Probabilissimum è contrario potius est, convenisse quidem inter se homines, qui civilem societatem inirent; attamen reservatâ sibi in illis, quæ ad isthanc societatem quocunque modo spectarent, suffragiorum ad minimum conferendorum potestate. Conf. *PUFENDORFIUS Lib VII. de Jur. Nat. & Gent. Cap. V. §. 4.* item *Introd. ad Histor. Cap. I. §. 2. 3.* Dissentiunt, Monarchiam primam & antiquissimam Rempublicam dicentes, *BOXHORNIIUS Lib. II. Instit. Polit. Cap. I. §. 3.* *CLASENIUS Lib. II. Comp. Polit. Cap. III. §. 1.* Quando autem inter Politicos: quænam harum Reipublicæ formarum ceteris præstantior sit? disputatur, pro singulis argumenta pugnant non pauca nec improbabilia, quorum multa collecta abs *J. A. SCHMIDIO Part. III. Polit. Posit. §. 1. n. a. & b.* Sed absolute in hac quæstione nilquidquam determinari poterit. Non enim possunt commoda & incommoda alicujus Reipublicæ rectè spectari, nisi comparatione ad alias institutâ, habito præsertim populi, ejusdemque morum ac consuetudinum respectu. Interim quando comparatio inter istas Reipublicæ formas instituitur quoad commoda incommodaque singularum, Democratiam Monarchiæ & Aristocratix longè posthabendam esse, diffitendum non erit.

THESIS IIX.

Magistratui Politico curam Religionis & Sacrorum competere, contra Pontificios asserimus atque defendimus. Imperantes enim omnia curare oportet, à quibus salus Civitatis dependet: hujus autem medium præstantissimum & efficacissimum esse Religionem, negare quis ausit? Est namque Religio ultimum firmissimumque societatis civilis vinculum, ut quò Imperantium autoritas Legumque vis pervenire non valent, id impetret Religio, quæ adeò Legum ponendarum ac justitiæ firmamentum meritò audit. Vi igitur hujus ipsi competentis potestatis imperans curare debet, ut vigeat in Republica Religio, maxime ut & existentia DEI cum perfectionibus illius, & providentia, præsertim circa res humanas, ut ita dicam, occupata, agnoscat. Nam quoad effectum moralem perinde est, utrum quis neget, Deum existere, an ab eodem humana curari; cum utrumque omnem Religionem planè tollat. Frustrâ enim metuitur aut colitur, utut in se sit præstantissimus, qui nullâ planè nostri curâ tangitur, & nihil boni maliq. in nos vult, aut potest conferre: ceu optime monet *PUFENDORFIUS Lib. I de Off. Hom. & Civ. Cap. IV. §. 4.* Quamobrem Imperantium erit Atheismo indirecto pariter atque directo omnem præcludere viam, ipsosque Atheos è medio removere. Equidem

TITULUS

TITIVS Observ. ad Pufend. l. c. §. 2. Obs. 95. quocum & alii nonnulli faciunt, concessio, Atheismum esse detestabilem, haud tamen gravissimis poenis eum coëceri debere, putat, additâ ratione: quia vi & poenis notitia DEI nemini invito ingeri potest: Errantis poena est doceri, exitus DEO est commendandus. Sed hæc ratio tum equidem valet, nec aliam in contrarium invenire possumus, si quis Atheismum suum sibi servat & occultat, è blasphemis abstinens, nec disseminare ipsum aliisque instillare nititur; quod si verò eundem propalare aliorumque animis ingerere conatur, e medio tollendus est, ne infanda suâ doctrinâ, quâ nulla perniciosior Reipublicæ esse potest, cives corrumpat. Etenim si omnibus persuaderetur Civitatis membris, nullum dari DEum, qui timendus ab hominibus esset, quænam, quæso, remansura esset Legum vis? quæ Imperantium autoritas atque potentia? quæ inter mortales fides? quæ humanitatis aut amicitiae officia? quæ omnia longeque plura alia, quibus nititur salus civitatis sublata forent, Atheismo in Civitate grassante.

THESIS IX.

Polygamia distingvenda est in *Polyandriam*, quâ foemina una pluribus simul nubit maritis; & *Polygyniam*, quâ unus mas plures simul sibi ducit uxores. Polyandriam juri Naturæ adversam esse, extra dubium ponitur. Rationem plerique à causâ Physicâ repetunt, fieri scilicet ita seminis commixtionem, persuasi. Ast ea metuenda nulla est, factâ semel conceptione. Non igitur causa physica, sed potius moralis ratio prohibens quærenda est, quæ in eo consistit, quod partus redditur incertus, ut nec ipsa mater patrem satis certò indicare possit. Inde autem evenire potest, ut vel singuli eundem sibi velut suum vindicent, ex quo contentiones exorituræ socialitatem evertentes; vel omnes educationem ejus negligant, cum detrimento civitatis. Quantum verò ad Polygyniam attinet, eam jure Naturæ prohibitam esse, nulla evidente satisque solidâ ratione demonstrari potest. Nihilominus, si vel maximè à primævâ matrimonii institutione in divinis literis tradita abstrahamus; ex ipsâ tamen recta ratione constat, longe decentius juxta atque utilius esse, unum unâ esse contentum: quæ sunt verba PUFENDORFII Lib. II. de Off. Hom. & Civ. Cap. II. §. 5. in quibus ducimus acquiescendum esse.

THESIS X.

Quemadmodum ad generationem & educationem liberorum uterque Parens concurrat, Mater æque ac Pater, quod suum est conferendo; ita & utrique in prolem aliqua competit potestas. Ast fieri nequit, ut duobus simul æquale in alterum imperium competat, & hinc quæritur: utriusnam

nam Parentum jus in prolem sit potius? *HOBBSIUS Element. Phil. de Civ. Cap. IX. §. 37.* originale in liberos dominium matris esse, patris autem derivatum, asserit, quia jure Naturæ dominium infantis ad eum primum pertinet, qui primus in potestate suâ ipsum habet: manifestum autem est, eum, qui modò nascitur, prius esse in potestate matris, quam ejusquam alterius. Et quidem quantum ad prolem extra conjugium progeneratam, ea primum matris citra dubium est, cum in tali statu, nisi matris indicio, pater sciri non potest, saltem morali certitudine, quæ res facti interhomines probantur. Quando autem legitimo in conjugio progenerata proles, ex pacto matrimoniali, sive expresso sive tacito, dijudicanda res erit. Ubi in statu naturalis libertatis & supra leges civiles existunt conjuges, pacto inter se ita convenire possunt, ut matris jus in prolem sit potius, imò vel nullum in eandem Patri imperium concedatur, quemadmodum à personis summum imperium tenentibus nunquam fieri, Historiæ testantur. In civitatibus autem plus potestatis pater præ matre in liberos habet, ut, utrique quamvis æqualiter debitâ reverentiâ animique gratitudine, patris non iniqua jussu voluntati matris præferenda sint. Ut enim civitates per mares constitutæ sunt, & à patre contractus matrimonii ordinariè incipit; ita hic caput universæ familiæ ipsiusque adeò matris existit. Patre autem defuncto, omnis illi competens potestas, ut in reliquam familiam omnem, sic & in liberos, in matrem derivatur, secundum tritum illud: *Qui succedit in locum, succedit in jus.*

THESIS XI.

Utut ordinariè liberi non sint res in commercium venientes; extraordinariè tamen in casu necessitatis, ac ubi eum alendi ratio alia nulla suppetat, filium oppignorare aut in tolerabilem vendere servitutem Parentibus licitum esse, cum *GROTIO Lib. II. de Jur. B. & P. Cap. 5. §. 5.* nec non *PUFENDORFIO Lib. II. de Off. Hom. & Civ. Cap. III. §. 9.* affirmamus; dissentiente *BOECLERO Not. ad Grot. l. c.* Attamen ita vendendi liberi sunt, ut ne eorum officiat ingenuitati: non tam persona filii vendi debet, quam ejus opera, quâ acquirat, unde & sibi & Parenti egeno sufficiant alimenta. Quin & observandum, ut vendatur sub conditione retractus, ubi Pater ad lautiorē fortunam pervenerit, aut quisquam alius redimere istum velit. Conf. *CLASENII Comp. Polit. Lib. I. Cap. III. §. 9.*

TH. XII. Veluti omnes reliquæ actiones hominum atque studia; ita & Moralis Philosophiæ Studium ad hunc ultimum finem tractandum atque dirigendum est, ut eveniat inde proximo utilitas, &

DEO SOLI GLORIA.

His Observ. ad Pufend. l. c. §. 2. Obs. 95. quocum & alii nonnulli
theismum esse detestabilem, haud tamen gravissimis
ebere, putat, additâ ratione: quia vi & poenis noti-
o ingeri potest: Errantis poena est doceri, exitus DEO
Sed hæc ratio tum equidem valet, nec aliam in con-
tumus, si quis Atheismum suum sibi servat & occul-
bstinens, nec disseminare ipsum aliisque instillare
eundem propalare aliorumque animis ingerere co-
endus est, ne infanda suâ doctrinâ, quâ nulla perni-
sse potest, cives corrumpat. Etenim si omnibus per-
membris, nullum dari DEum, qui timendus ab ho-
am, quæso, remansura esset Legum vis? quæ Imperan-
potentia? quæ inter mortales fides? quæ humanitatis
? quæ omnia longeque plura alia, quibus nritur sa-
forent, Atheismo in Civitate grassante.

THESIS IX.

distingvenda est in *Polyandriam*, quâ foemina
nubit maritis; & *Polygyniam*, quâ unus mas-
it uxores. Polyandriam juri Naturæ adversam esse,
ur. Rationem plerique à causâ Physicâ repetunt, fieri
commixtionem, persuasi. Ast ea metuenda nulla est,
tione. Non igitur causa physica, sed potius moralis
erenda est, quæ in eo consistit, quod partus redditur
mater patrem satis certò indicare possit. Inde au-
t vel singuli eundem sibi velut suum vindicent, ex quo
uræ socialitatem evertentes; vel omnes educationem
detrimento civitatis. Quantum verò ad Polygyniam
aturæ prohibitam esse, nulla evidente satisque solidâ
ri potest. Nihilominus, si vel maximè à primævâ
tione in divinis literis tradita abstrahamus; ex ipsâ
ne constat, longe decentius juxta atque utilius esse,
entum: quæ sunt verba PUFENDORFII Lib. II. de
Cap. II. §. 5. in quibus ducimus acquiescendum esse.

THESIS X.

dum ad generationem & educationem liberorum uterq;
Mater æque ac Pater, quod suum est conferendo; ita
aliqua competit potestas. Ast fieri nequit, ut duobus
iterum imperium competat, & hinc quæritur: utrius-
nam.

